

CZU: 614.8+378.661(478) (091)

CATEDRA DE MEDICINĂ MILITARĂ
ȘI A CALAMITĂȚILOR:
TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR

Vasile DUMITRAȘ, Sergiu CÎRLAN,
Andrei MARFIN, Nicon CÎRSTEA, Dumitru
CEBOTARI, Anatolie BULGAC,
IP Universitatea de Stat de Medicină
și Farmacie Nicolae Testemițanu

Rezumat

Odată cu constituirea Forțelor Armate ale Republicii Moldova și a Serviciului medical ca parte componentă indispensabilă a acestora, a apărut necesitatea de elaborare a unui concept de formare a cadrelor medico-militare. Această misiune ia revenit Catedrei de medicină militară și a calamităților din cadrul IP USMF „Nicolae Testemițanu”, care – cu altă denumire (Catedra militară), altă structură și alte misiuni – a activat din anul 1945 până în anul 1991, când a fost lichidată. În 1992, prin hotărâre de guvern, a fost constituită Catedra de medicină militară și a calamităților, care își onorează misiunile de formare și perfecționare a cadrelor medico-militare, de instruire a studenților în domeniul medicinei calamităților, precum și de educație patriotică a tineretului studios. Actualmente, odată cu reformele preconizate în Forțele Armate, precum și în sistemul de formare a cadrelor medicale din Republica Moldova, luând în considerare experiența altor țări, autorii vin cu propuneri privind optimizarea sistemului de formare și perfecționare a cadrelor medico-militare și privind soluționarea problemelor medicinei calamităților, activități nobile și importante pentru țară.

Cuvinte-cheie: serviciu medico-militar, Catedra de medicină militară și a calamităților, formarea cadrelor medico-militare

Summary

The Department of Military Medicine and Disasters: past, present and future

With the establishment of the Armed Forces of the Republic of Moldova and the Medical Department as an indispensable component of this, there appeared a necessity to develop a concept of training the medical-military personnel. This mission was given to the Department of Military Medicine and Disasters within the University of Medicine „Nicolae Testemitanu” which had another name „Military Department”. With another structure and another responsibility it operated from 1945 to 1991 when it was closed. In 1992 by the Government Decision, the Department Military Medicine and Disasters was established, which goals are training and improvement of the medical-military personnel, training students in the field of disaster medicine, as well as patriotic education of the youth. Currently, along

with the reforms envisaged in the Armed Forces, as well as training system of medical personnel in the Republic of Moldova, taking into account the experiences of the other countries, authors come up with the suggestions to optimize the system of training and improving the medical-military staff and the problems of the disaster medicine, noble and important activities for the country.

Keywords: medical-military service, Department of Military Medicine and Disasters, medical-military personnel training

Резюме

Кафедра военной медицины и медицины катастроф: прошлое, настоящее и будущее

Одновременно с созданием Вооруженных Сил Республики Молдова и медицинской службы, как их неотъемлемой составной части, возникла необходимость выработки системы подготовки и усовершенствования военно-медицинских кадров. Эта задача была осуществлена Кафедрой военной медицины и медицины катастроф из состава Государственного Университета Медицины и Фармации „Николае Тестемиțану” Республики Молдова, которая с другим названием (Военная кафедра), составом и другими задачами осуществляла свою деятельность с 1945 до 1991 года, когда была ликвидирована. В 1992 году, постановлением правительства была создана Кафедра военной медицины и медицины катастроф, которая осуществляет подготовку и совершенствование военно-медицинских кадров, подготовку по медицине катастроф и патриотическому воспитанию студенческой молодежи. В настоящее время, одновременно с предстоящими реформами Вооруженных Сил, а также подготовки медицинских кадров, учитывая опыт других стран, авторы статьи предлагают оптимизацию системы подготовки и усовершенствования военных медицинских кадров, а также подготовки студентов по медицине катастроф, что имеет важное значение для страны.

Ключевые слова: военно-медицинская служба, Кафедра военной медицины и медицины катастроф, подготовка военно-медицинских кадров

După declararea Independenței în anul 1991, Republica Moldova, pe cale legală, cu acceptul Consiliului Superior de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, în scopul apărării și menținerii integrității salte teritoriale, și-a constituit Forțele Armate [1, 2].

Serviciul medical al Forțelor Armate, ca parte componentă indispensabilă a acestora, are misiunea de bază de a menține și a fortifica starea de sănătate a efectivelor în timp de pace și de asigurare medicală a trupelor în condiții de război, conflicte militare, precum și a acorda asistență medicală lezaților în procesul de lichidare a consecințelor medicale ale calamităților [3].

Această misiune deosebit de importantă, cu caracter uman, în domeniul militar include ferma hotărâre a cadrelor medicale de a depune toată străduința pentru a salva ceea ce este mai scump pentru țară – viața cetățenilor ei și partea cea mai scumpă: tineretul care o apără cu arma în mână.

În acest sens, și azi sunt bine-venite cuvintele adresate de Napoleon Bonaparte (1769-1821) medicului-șef al armatei sale (chirurg-șef – generalul profesor, doctor Dominique Jean Larrey, 1766-1842): „Generalul meu, spada Dumneavoastră, cu toate că nu strălucește fiind scoasă din teacă pe câmpul de luptă, eu o prețuiesc mai mult decât pe cele ale altor generali ai mei. Spadele Domniilor lor au un singur inamic – trupele adversarului. Lupta Dumneavoastră cu puterile naturii, microbii patogeni și traumatismele de luptă este multilaterală. Pentru a obține biruință, generalilor mei le sunt necesari luptători sănătoși și duri. Toți ei sunt protejați de spada Dumneavoastră, care nu a fost scoasă din teacă pe câmpul de luptă niciodată” [4].

Este cunoscut faptul că evoluția istorică a formațiilor sociale a dus la dezvoltarea țărilor în domeniile economiei, tehnologiei etc., inclusiv în cel militar. Actualmente, multe armate din lume, dar mai cu seamă cele din țările înalt dezvoltate, sunt dotate cu tehnică militară și armament modern, inclusiv (cu părere de rău) cu cel de nimicire în masă și de precizie înaltă, care, fiind utilizat, poate provoca afecțiuni și leziuni grave și extrem de grave, deosebit de complicate din punctul de vedere al diagnosticării, asistenței medicale și tratamentului propriu-zis [5].

Responsabilitatea tuturor comandanților din armatele lumii este ca, de comun cu serviciile medicale, să fortifice sănătatea militarilor în timp de pace, iar în condiții de război, să organizeze cât mai urgent căutarea, stabilizarea sistemelor vitale, scoaterea de pe câmpul de luptă și transportarea spre etapele medicale.

În regulamentul de luptă de bază al Bundeswehrului este stipulat: „Nimic nu influențează

mai negativ asupra ostașului din punct de vedere moral-psihologic decât lipsa asistenței medicale la timp și calitative” [9].

Pentru buna activitate al Serviciului medical al Forțelor Armate în vederea planificării și realizării misiunilor de profilaxie, tratament și evacuare a trupelor, a fost necesar de elaborat și de implementat un concept (sistem) de formare și perfecționare a cadrelor medico-militare, de cercetări științifice și de educație patriotică a tineretului studios.

Sistemul sovietic de formare a cadrelor de medici militari existent în acel timp, inclusiv la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, Catedra militară, subordonată direct Districtului Militar Odessa, fiind la timpul său unul performant, din motive politice, i-a fost sistată activitatea în luna iulie 1991, fiind lichidat, la 1.11.1991, prin ordinul Ministrului Apărării al USSR. Catedra militară, din anul 1945 până în 1991, a format ofițeri-medici în rezervă pentru Armata Sovietică. În același timp, din cadrul studenților Facultății Medicină și Pediatrie, după anul IV de studiu erau selectate 30-35 de persoane în mod benevol, care își continuau studiile la Facultatea *Medico-Militară* din Kuibișev (Samara), Federația Rusă, și ulterior deveneau ofițeri-medici de carieră [4].

Evenimentele politice și dramatice, în același timp, din anul 1991-1992 din Republica Moldova, inclusiv conflictul militar de la Nistru, au dictat necesitatea constituirii în țară a unui sistem de formare și perfecționare a cadrelor de medici militari pentru necesitățile Forțelor Armate în activ și pentru rezervă. Această misiune i-a revenit USMF *Nicolae Testemițanu* și lui Vasile Dumitraș, care în acea perioadă se afla în componența rezervei comandamentului Districtului Militar Odessa. După un șir de consultări cu reprezentanții Ministerului Apărării, Ministerului Sănătății și rectorul, profesorul universitar Leonid Cobileanschi, s-a decis de a elabora un proiect de hotărâre de guvern în vederea constituirii Catedrei de medicină militară și extremală în cadrul Universității.

Această decizie a fost argumentată și de faptul că Republica Moldova este supusă riscurilor de apariție și declanșare a calamităților naturale, tehnogene, sociale. Patologiile care apar ca urmare a acestor calamități sunt de asemenea complicate, iar principiile de bază de tratament și evacuare aplicate în procesul de lichidare a consecințelor medicale sunt cele ale medicinei militare, conform deciziei Organizației Mondiale a Sănătății [4, 6]. De aceea, cadrele medicale de toate specialitățile, precum și cele farmaceutice trebuie să cunoască aceste patologii, inclusiv diagnosticul (triajul medical), acordarea asistenței medicale și tratamentul propriu-zis.

La 14 aprilie 1992, Guvernul Republicii Moldova a emis Hotărârea nr. 257 *Cu privire la constituirea în cadrul Universității de Stat de Medicină „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova a Catedrei de medicină militară și extremală.*

Până la 20 august 1992, catedra a fost completată cu cadre medico-militare profesoral-didactice (90% constituindu-le cadrele profesoral-didactice ale fostei Catedre militare). Baza tehnico-materială a fost acomodată la programele analitice. Au fost elaborate toate actele normative în vederea activității didactice, inclusiv planul de învățământ și programele analitice pe discipline. Aceste acte au devenit parte componentă a planurilor și programelor universitare.

De la 1 septembrie 1992, catedra și-a început activitatea cu predare în limbile română și rusă. Au fost stabilite relații de colaborare cu Institutul de Medicină Militară din București, care a acordat asistență în vederea trecerii la predarea în limba română.

Instruirea studenților de la toate facultățile era efectuată într-o singură etapă, cu un buget de timp stabilit de programele analitice. După absolvirea Universității (Catedrei de medicină militară și extremală), prin ordinul ministrului Apărării al Republicii Moldova, absolvenților li se decerna gradul militar de „locotenent-medec în rezervă”.

Ținând cont de faptul că bugetul de timp alocat la instruirea studenților era relativ mic (200-260 ore) și nu era prevăzut stagiul militar ca o componentă importantă a sistemului de instruire, s-a venit cu propunerea de a modifica sistemul de instruire, având în vedere experiența de pregătire a cadrelor de medici militari din alte țări [7, 8, 9].

Prin Ordinul comun al Ministrului Apărării și Ministrului Sănătății de la 1 septembrie 2001, a fost pus în aplicare noul sistem de instruire, precum și *Regulamentul cu privire la instruirea medico-militară și în problemele medicinei calamităților a studenților și rezidenților USMF „Nicolae Testemițanu”, Regulamentul cu privire la Catedra de medicină militară și extremală a USMF „Nicolae Testemițanu”, volumul cunoștințelor teoretice și deprinderilor practice în domeniul medicinei militare, necesare spre însușire de către studenții și rezidenții USMF N. Testemițanu, candidați la conferirea gradului militar „locotenent-medec în rezervă”.*

În conformitate cu conceptul dat, instruirea se efectuează în două etape, în baza Catedrei de medicină militară și extremală (se predau disciplinele: *Managementul sanitar militar, Managementul sanitar în dezastre, Toxicologia militară, Organizarea aprovizionării medico-militare* – pentru studenții și rezidenții Facultății Farmacie) și a cursurilor medi-

co-militare conexe (*Chirurgia de campanie, Terapia de campanie, Igiena militară, Epidemiologia militară, Stomatologia militară* – ale catedrelor corespunzătoare). Instruirea este efectuată gratis în ambele etape, iar planurile și programele de învățământ sunt componente ale celor universitare.

În prima etapă, instruirea se organizează și se desfășoară în mod obligatoriu cu toți studenții de sex masculin, precum și de sex feminin, cetățeni ai Republicii Moldova, după Programul *Instruirea medico-militară primară și pe problemele medicinei de dezastru*. După absolvirea catedrei și a Universității, absolvenților li se înmânează certificatul *Forma nr. 9*, conform documentelor regulamentare.

În etapa a doua, instruirea medico-militară se organizează și se desfășoară în mod benevol cu rezidenții Universității, absolvenți ai primei etape, după Programul *Pregătirea ofițerilor medici în rezervă* pe disciplinele medico-militare prevăzute cu un buget total de 680 de ore, inclusiv stagiul practic. Programele de studii în etapele I și II sunt coordonate de rectorul USMF *Nicolae Testemițanu* și aprobate de șeful Marelui Stat Major – Comandantul Armatei Naționale.

Conform prevederilor documentelor regulamentare, Ministerul Apărării al Republicii Moldova, luând în calcul necesitățile existente, prezintă un demers Ministerului Sănătății, în care se indică numărul și specialitățile ofițerilor-medici ce urmează a fi pregătiți. În baza acestei comenzi, Catedra de medicină militară și extremală selectează candidați din rândurile rezidenților de sex masculin și feminin, bazându-se pe următoarele criterii: cetățeni ai Republicii Moldova, dorința personală confirmată prin cerere în scris, vârsta până la 32 de ani, apți – după starea de sănătate – pentru îndeplinirea serviciului militar.

Ulterior, catedra organizează cu persoanele selectate studierea disciplinelor medico-militare și militare la Catedra de medicină militară și extremală și la cele mixte timp de două semestre academice. După finalizarea studiilor la această etapă, toți rezidenții sunt antrenați la stagiul militar pe o durată de două săptămâni, cu un buget de 90 de ore, pe baza Academiei Militare a Forțelor Armate *Alexandru cel Bun*, după programul corespunzător, cu depunerea jurământului militar în mod solemn și cu respectarea prevederilor cerințelor regulamentelor în vigoare.

În procesul de instruire a rezidenților, atât la Catedra de medicină militară și a calamităților, cât și la cele mixte medico-militare, este utilizată pe larg experiența de planificare și predare a acestor discipline din țările ex-sovietice, mai cu seamă disciplina *Chirurgia de campanie și internistica de campanie*,

inclusiv experiența acordării asistenței medicale chirurgicale și terapeutice răniților și bolnavilor în războaiele și conflictele militare contemporane [10].

În același timp, conducătorii Serviciului medical al Armatei Naționale, precum și ai celor ale formațiilor medico-militare, sunt antrenați la predarea disciplinelor teoretice și practice, utilizând experiența acestora și baza tehnico-materială a formațiilor medico-militare. Examenul complex la medicina militară este recepționat de comisia mixtă a specialiștilor-medici ai Armatei Naționale și colaboratorilor Catedrei medicină militară și a calamităților, care este formată prin ordinul ministrului Apărării.

Fiecărui rezident, pe parcursul instruirii, îi este întocmit un dosar cu toate actele necesare, inclusiv foaia matriculă cu rezultatele studiilor și cel al examenului complex, care este semnat de rectorul Universității și șeful Catedrei de medicină militară și a calamităților, acest dosar fiind expediat Ministerului Apărării și, către 3 septembrie a anului curent, rezidenților le este decernat gradul militar de „locotenent-medec în rezervă” și le sunt înmânați în mod solemn epoleții cu gradul militar respectiv de către reprezentanții Ministerului Apărării, la această festivitate participând și studenții care la data respectivă își fac studiile la catedră.

Baza tehnico-materială a Catedrei de medicină militară și a calamităților, precum și spațiile de studii didactice și auxiliare, satisfac cerințele în acest domeniu. Aula și sălile de studii sunt dotate cu mobilier contemporan, cu elemente ale tehnologiei informaționale moderne, cu materiale didactice și informațional-metodice corespunzătoare. De asemenea, catedra deține și un minipoligon, unde este amplasat punctul medical al brigăzii de infanterie motorizată (punctul medical avansat în calamități), care este dotat cu utilaj și materiale medicale pentru însușirea deprinderilor practice pe problemele ce țin de triajul medical și acordarea asistenței medicale răniților și bolnavilor în condiții de campanie și în procesul de lichidare a consecințelor medicale ale calamităților.

Pe parcursul activității, la Catedra de medicină militară și a calamităților, precum și la cele mixte medico-militare, au fost elaborate manuale, compendii, materiale didactice, elaborări metodice la toate disciplinele. Activitatea științifică a catedrei este orientată spre perfecționarea sistemelor de planificare și acordare a asistenței medicale răniților și bolnavilor în condiții de campanie și în calamități. Au fost pregătiți opt masteranzi, un doctor în științe farmaceutice și actualmente trei doctoranzi își fac studiile în școala doctorală sub conducerea doctorului în științe medicale, conferențiar universitar, colonel medic (r) Vasile Dumitraș. Temele tezelor de

masterat și doctorat sunt orientate de asemenea către perfecționarea asistenței medicale în condiții de campanie și dezastre.

În conformitate cu cerințele actelor normative din domeniile Educației și Științei ce țin de instituțiile de învățământ superior, Catedra de medicină militară și a calamităților, subdiviziune metodico-didactică din cadrul USMF *Nicolae Testemițanu*, a fost supusă procedurilor de evaluare și acreditare sub egida Comisiei Naționale de Acreditare în anii 2000, 2006, 2013. În actele finale s-a constatat că această catedră întrunește toate cerințele standardelor în domeniul didactic de formare a cadrelor medico-militare pentru necesitățile Forțelor Armate ale Republicii Moldova.

Catedra s-a implicat activ în procesul de implementare a *Strategiei de dezvoltare a USMF „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova în perioada 2011-2020*. De asemenea, sunt implementate standardele Sistemului Managementului Calității în conformitate cu standardul *ISO 9001-2015*, se respectă procedurile de proces prevăzute de standardul nominalizat, fapt confirmat din actul final al Auditului intern din 24.06.2013 și Auditului extern din 19.09.2016.

Pe parcursul anilor 1993-2017, la catedră au trecut instruirea și au absolvit prima etapă (pregătirea medico-militară primară) 16275 de studenți, iar etapa a doua (pregătirea ofițerilor medici în rezervă) – 285 de medici-rezidenți.

La momentul actual, printr-un proiect de hotărâre al Guvernului Republicii Moldova, se preconizează reformarea Forțelor Armate, prin excluderea serviciului militar obligatoriu și trecerea treptată la sistemul prin contract a efectivului de soldați și sergenți. Această reformă bine-venită, cu un număr total redus de efectiv și nivel de pregătire organizatoric și de luptă înalt, va spori necesitatea în pregătirea rezervei de militari instruiți, inclusiv în domeniul medico-militar.

Concluzii

1. Sistemul actual de formare și perfecționare a cadrelor medico-militare în cadrul IP USMF *Nicolae Testemițanu* acoperă necesitățile ministerelor de forță în astfel de cadre.

2. Principiile instruirii medico-militare și în domeniul medicinei calamităților corespund rigorilor contemporane pentru Republica Moldova, și anume:

- eficacitate înaltă și comparativ economă în realizare;
- integrarea programelor de instruire medico-militară cu programele medicinei calamităților, pe de o parte, și cu cele de pregătire medicală, pe

de altă parte, în cadrul pregătirii medicale generale universitare și postuniversitare.

3. Luând în considerare faptul că numărul de medici militari pentru necesitățile ministerelor de forță este anual de aproximativ 30-35 de persoane, este util de a omite etapa întâi (universitară) de instruire medico-militară pentru studenți și de a realiza această instruire în etapa a doua, postuniversitară, în cadrul rezidențiatului după Programul *Pregătirea ofițerilor-medici în rezervă*, cu modificările corespunzătoare în legislația în vigoare.

4. Până la momentul actual nu este realizat sistemul de formare și perfecționare a cadrelor medico-militare cu studii medii pentru ministerele de forță elaborat anterior (crearea cursurilor de pregătire medico-militară și pe problemele medicinei calamităților) în cadrul colegiilor medicale din republică.

Bibliografie

1. *Constituția Republicii Moldova*, 29 iulie 1994.
2. *Legea Republicii Moldova cu privire la apărare*, 17 martie 1992.
3. *Legea Republicii Moldova cu privire la Forțele Armate*, 17 martie 1992.
4. Dumitraș V., Dediu I., Cârstea N. *Managementul sanitar în campanie*. Chișinău: CEP „Medicina”, 2009, 256 p.
5. Чиж И.М. Организация и тактика медицинской службы. Изд. «Фолиант», 2005.
6. Чернов Д.А., Шнитко С.Н., Гурштынович Г.Г. Организация и структура медико-санитарной службы вооруженных сил ФРГ. В: Журнал «Военная медицина», № 2, 2016, с. 135-139.
7. Нечаев Э.А. Опыт медицинского обеспечения советских войск в Афганистане и вопросы дальнейшего развития военной медицины. В: Военно-медицинский журнал, 1992, № 4, с. 5.
8. Боровко И.Р. Подготовка офицеров медицинской службы запаса на кафедре организации медицинского обеспечения войск и экстремальной медицины. В: Журнал «Военная медицина», № 4, 2008, с. 1-4.
9. Стринкевич А.Л., Шнитко С.Н. Сравнительная характеристика подготовки военно-медицинских специалистов в разных странах. В: Журнал «Военная медицина», № 2, 2014, с. 12-14.
10. Гурштынович Г.Г., Шнитко С.Н., Чернов Д.А. Организация и содержание хирургической помощи раненым в вооруженных силах Украины. В: Журнал «Военная медицина», № 2, 2016, с. 128-134.

Exerciții medico-tactice cu studenții la lichidarea consecințelor medicale ale calamităților

Depunerea jurământului militar de către medicii-rezidenți

Efectivul de medicii-rezidenți, ofițerii Academiei Militare „Alexandru cel Bun” și ofițerii-medici din cadrul Catedrei de medicină militară și a calamităților după depunerea jurământului militar

Vasile Dumitraș, dr. șt. med., conf.univ.,
Colonel-medic (r),
Tel. 373 795 52 476
E-mail: vasile.dumitras@usmf.md,